

KÉPZŐMŰVÉSZET.

A Szépművészeti Múzeum új szerzeményei.

II.

Az új szerzemények kiállításának régi művészeti anyaga mindössze egy termet tölt meg, de művészi és antikváriusi érték dolgában mégis az a terem a kiállítás közepe. A háború éppen ennek az anyagnak gyűjtését nehezítette meg leginkább azzal, hogy elzárta a külföld híres piaczeit és hogy pénzünk vásárló erejét nagyon megcsökkentette. Mégis impozáns a terem hatása.

Régi festmények és szoborművek teszik tartalmát. A régi szobrászat rendszeres gyűjtésével szintén programja egyik pontjának felel meg az új igazgató. Meg kell adni, hogy itt is az ideje a gyűjtés megindításának. A régi plasztikát mindössze a Pulszky Károly vásárolta olasz gyűjtemény, újabb idő óta pedig a Ferenczy-bronzok képviselték múzeumunkban. Most végre a középkori szobrászat anyagának gyűjtése is megkezdődött s nemcsak az olasz, hanem egyéb nemzetek plasztikájáé is.

Ritka szerencsével mindjárt első körütekintésre három nagyszerű szobrot sikerült hazahoznunk Németországból. Mind a három a gótikus szobrászat emléke, egyikük kő, kettejük fa. Az utóbbiak egy hatalmas csoportozatnak voltak részei. Egyikük Szűz Máriát, másikuk János apostol alakját ábrázolja, ketten jobbról-balról a megfeszített Krisztus alakját fogták közre. Egy Köln szomszédságabeli városkából való a két faszobor, Grossköningsdorfból. Fálnak támasztva álltak ott; hátuk azért megdolgozatlan és tömegük is azért lapos hatású. Lelekpott és ki-kifakult festékréteg borítja tölgyfaformáikat. Ki volt a két szobor szobrásza? Ha még oly névtelen is, nagy művész lehetett, a tömegmegosztásnak, a vonalritmusnak, a komponálásnak igazi mestere. És feltétlen ura a lelki kifejezésnek. Megrázó páthosz él a két szoborban, kettejük között is kivált János alakjában. Az ilyen művészet megnemesít mindent, a mi közelébe kerül. Múzeumunknak irigyelt büszkesége lesz a két szobor, a mint hirük bejárja a világot.

Mindenképpen méltó munka hozzájuk egy náluk valamivel korábbi kőszobor. (Meller dr. 1430 tájékára teszi keletkezését és a középraajnai művészet alkotását látja benne.) A Madonnát, a német quattrocento gótikus szüziességű, lényosan bájos Madonnáját ábrázolja a szobor, gyermekével karján. A kora gótikus német szobrászat legszebb alkotásaival vetekszik ez a kis szobor. Gyönyörű rajta a ruha ráncvetésének megkomponáltsága, csodaszép a fej, csak a gyermek alakja esik ki a kompozícióból. Ezt a szobrot is régi festés borítja, megpatinásodott, aranyosan, bronzosan fakó, elragadó színek.

Olasz szobrokkal is gyarapodott a múzeum plasztikai gyűjteménye. A berlini Beckerath-gyűjteményből néhány nagyértékű darabot sikerült megszerezni. Köztük főként történelmi jelentőségénél fogva nagyérdekű alkotás Luca della Robbia kicsiny agyagvázlata. Immár a Robbia-nemzetség megalapítójának művészete sem képviseletlen gyűjteményünkben (Giovanni Robbiának még Pulszky Károly megszerezte egy fehérmázás Madonnáját). Újabb kutatók feltevése szerint ezzel a terracotta-vázlattal pályázott Luca della Robbia a firenzei San Michele ama fülkéjébe szánt szoborcsoportra, a mely Donatello eltávolított Szent Lajosának helyét volt elfoglalandó. Annyi bizonyos, hogy a tabernákulum fölött diszló színes mázu ezé- cimer Luca műve. Magát a csoportot azonban nem ő alkotta meg, hanem Verrocchio. Akárhogy is, Luca vázlata bevonult a művészet történetébe s belevonja oda magával a mi múzeumunk nevét is.

Lucánál jóval kisebb jelentőségű szobrász volt Giovanni Minelli. Míg amaz maga is önálló művészeti stílus megalkotója, ez inkább csak epigon. Mégis érdekes alkotás két nagy terracotta-szobra. Donatello művészete visszhangzik bennük. Kettejük közül talán Szent Monica alakja a szebbik, részleteiben realisztikus, egészében a quattrocento nemes stílusosságába zárt kőszerű kompozíció. (Igen szépen mintázták az alak kezeit.) Jó fogalmat ad a kora padovai szobrászat szigorú, csaknem zordon fel-fogásáról.

Jacopo Sansovinónak a Pulszky-gyűjteményben is szerepel egyebek között egy szép terracotta figurája. Teljesebb képet kapunk enterracotta figurája. Teljesebb képet kapunk erről a Velenceze művészeti életére nézve olyan ményből megvásárolt nagy reliefje által. A Madonnát ábrázolja profilhelyzetben, a gyermek Jézussal, kinek alakja szembe fordul a nézővel. Sok minden Michelangelóra emlékeztet ebben a szoborműben. Érdekes a relief anyaga: papíros-pép, a melyet elkészülte után színesre festettek. Nem egy elveszett bronz- vagy márványszobormű emlékét csak ilyenféle másolatok mentették meg számunkra. Az értékük annál nagyobb. A mi kiállításunk Sansovinója azonban nem egyedülvaló a maga nemében: igen közel áll hozzá a berlini udvari muzeum egy sok tekintetben hasonló domborműve.

Egy üvegablaku szekrényt kisebb szoborművek töltenek meg, német és olasz munkák elegyest. Sajnos, nem állhatunk meg előttük. Csak egy XV. századi bajor Kálvária-csoportra hívjuk föl a figyelmet, a melynek kompozíciója fogalmat ad a fentebb leírt Köln melletti Kálvária felállítására módjáról. Egy gyönyörű kis bronz bika (olasz munka) és egy XV. századi ismeretlen francia mester fafaragványja mellett is (János apostolt ábrázolja) nehezünkre esnék szó nélkül elhaladni.

Két kis keretet régi olasz és német öntött plakettok töltenek meg. Ezzel is nagy adósság törlesztését kezdte meg a muzeum. Nagy az örömünk miatta és szerencsét kívánunk folytatásához. Az olasz renaissance nagyszerű éremművészeinek alkotásai, sajnos, nagyon ritkák már és nehéz hozzájuk férni. De nélkülök tökéletlen a renaissance szobrászatának képe.

A kiállítás régi festményei között is megkapó példányok szerepelnek. Olyan művészek kerülnek velök muzeumunkba, kik eddig ott ismeretlenek voltak. Az olaszok közül: Gaudenzio Ferrari, Sebastiano Mainardi. A németek közül Albrecht Altdorfer. Ferrari „Pietá”-ja a Crespi-gyűjteményből származott el hozzánk. Nem főműve ennek a sajátos művésznek, a ki rendkívül egyenetlen alkotó volt és termékeny életében sok gyöngye képet is festett. De mégis fogalmat ad művészetéről, a mely erősen eklektikus természetű volt és Luini közvetítésével Leonardóéval tartott távoli rokonságot. Legkiválóbb alkotásai Olaszországban vannak, egyebütt alig láthatók művei. Érthető, hogy muzeumunk sietett ennek a ritka mesternek fölszabadult művét megszerezni. Talán az 1895-iki Scarpa-aukció óta (a melyről néhai Pulszky Károly nagyszerű Piombino-arczképként hozta haza) a Crespi-aukció adott először alkalmat Ferrari-kép vásárlására. A festmény világoszöld bársony háttérén nagyszerűen hat.

Mainardink sem volt eddig. Az ő művészete bizonyos fokig sógorának és mesterének, Domenico Ghirlandaiónak művészetét fogja pótolni gyűjteményében. Legalább is addig, a míg a jó szerencse ennek a ritka mesternek valami jellemző alkotásához nem segít bennünket. Mainardi képe mesterének ugyszólva szeme látára készült s ennyiben bizonyára minden szándékát magában foglalja. Érdekes és kitünő állapotú festmény.

Két Altdorferünk közül a 156-os számú (Krisztus a Keresztán) válóságos művészettörténeti szenzáció. Eddig teljesen ismeretlen műve ennek az olasz emlékekkel megszívódott kedves képzeletű német művésznek. Olasz hatás persze nem igen érzik a mi Altdorferünkön. Hiányzik róla a táji háttér is, a melyben annyira egyéni módon szokott Altdorfer képzelete nyilvánulni. A képről hihetőleg sok szó esik még a művészeti irodalomban. Nekünk be kell érniünk annyival, hogy rámutatunk jelentőségére.

Fájó szívvel kell lenyelnünk a kiállítás többi régi képéről való mondanivalónkat is. Adriaen Isenbart gyönyörű színes Madonnája, Heemskerck Pietája és Magnasco két megkapóan fantasztikus festménye a pusztá megemlítésénél jóval többet érdemelne.

Még csak a kiállítás anyagának kiválóan izléses elrendezéséről néhány szót. A képek ideális módon, egymást nem zavarva, harmóniás egészsze szerkesztve függnék a falakon.

Elek Artúr.